

20.4.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö

Keskusrikospoliisin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kaupparekisterilaksi ja elinkeinotoimintalaksi sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

Tausta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt keskusrikospoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kaupparekisterilaksi ja elinkeinotoimintalaksi sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Lausunnon antamisen määräaika on 29.4.2022.

Yhteiskunnan digitalisaatio ja nykyiseen voimassa olevaan kaupparekisterilakiin tehdyt lukuisat muutokset ovat johtaneet tarpeeseen säätää uusi kaupparekisterilaki. Samanlainen kehitys koskee elinkeinolakia, jossa on esityksen mukaan nykyisellään muutosten seurauksena enää 12 pykälää ja osa niistä vanhentuneita ja tarpeettomia säännöksiä.

Lausunto

Keskusrikospoliisi pitää hallituksen esitystä uudesta kaupparekisterilaista sääntelyä eheyttävänä ja systematisoivana kokonaisuutena.

Esityksen tavoite siitä, että kaupparekisteri säilyisi yritysten perustietoja sisältävänä rekisterinä ja jolla pyritään edistämään elinkeinotoiminnan sujuvuutta, pidetään hyvänä. Keskusrikospoliisi katsoo, että tavoitteena oleva tietotekniikan hyödyntämisen edistäminen tietojen rekisteröinnissä lisää rekisteröinnin sujuvuutta sekä rekisteriin merkittävien tietojen luotettavuutta.

Uuden elinkeinotoimintalain säätämistä pidetään tärkeänä, koska vanha laki ei enää vastaa perustuslain vaatimuksia tai nyky-yhteiskunnan sääntelyn tarpeita. Lainsäätämisen tavoitteen yrittämisen vapaudesta katsotaan edistävän perusoikeuksien toteutumista ammatti- ja elinkeinotoiminnassa. Hallituksen esitystä pidetään yritysten rekisteröintiä ja toiminnan käynnistämistä helpottavana sekä edistävänä uudistuksena.

Keskusrikospoliisi kannattaa siirtymistä sähköiseen asiointiin kaupparekisteriin ilmoitettavien tietojen osalta ja pitää tärkeänä, että sääntelyssä huomioidaan sähköisen toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet kaupparekisteritietojen luotettavuuden varmistamiseksi.

Rekisteritietojen luotettavuuden osalta katsotaan, että aina kun tietoja annetaan rekisteriin merkittäväksi, tulisi tietojen antaminen tapahtua vahvaa digitaalista tunnistautumista käyttäen. Toteamme, että tunnistautumismenetelyn ulottaminen oikeushenkilöihin lisää rekisteriin merkittävien tietojen luotettavuutta ja voi ennalta estää mahdollisia väärinkäytöksiä oikeushenkilöiden puolesta toimivien osalta.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä rekisteröityjen henkilöiden oikeusturvan ja rekisteritietojen ajantasaisuuden sekä luotettavuuden kannalta, että sääntelyllä huomioitaisiin ilmeisten väärin tietojen ja mahdollisiin väärinkäyttöihin liittyvien tietojen korjaaminen kaupparekisteriin. Nykyisellään rikosprosessissa on ilmennyt, että väärinkäytöstilanteiden ja väärin tietojen korjaaminen kaupparekisteriin on hankala ja pitkä prosessi väärin perustein rekisteröidylle henkilölle.

Keskusrikospoliisi ei kannata ehdotettua elinkeinonharjoittajien rekisteröintivelvollisuudesta luopumista. Rekisteröitymisvelvollisuus nähdään yritysturvallisuutta ja liike-elämän yleistä luotettavuutta lisäävänä tekijänä myös pienten toimijoiden osalta.

Esitutkintaviranomaisen näkökulmasta rekisteröitymisvelvollisuus nähdään rikoksia ennalta estävänä toimenä. Elinkeinonharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuus antaa liiketoimintasuhteessa kumppanille mahdollisuuden tarkistaa vastapuolen tiedot kaupparekisteristä ja siten tietojen rekisteröinti parantaa liiketoimintasuhteen luotettavuutta osapuolten kesken.

Keskusrikospoliisi arvioi, että rekisteröintivelvollisuus voi estää ammatti- ja rikostentekijöiden mahdollisuutta hyödyntää elinkeinonharjoittajan statusta rikollisessa toiminnassa, jos tietojen rekisteröinti on pakkolista elinkeinonharjoittajille.

Toisaalta arvioimme, että elinkeinonharjoittajan rekisteröintivelvollisuuden voisi sijoittaa arvonalisäverovelvollisuuden rajaan 15.000 euroa. Hallituksen esityksen mukaisesti katsomme, että mainittu liikevaihtoraja osoittaa toiminnan olevan siinä määrin laajamittaista ja liiketoimintariskiä sisältävää, että ilmoitusvelvollisuus on perusteltavissa liikevaihdon määrästä rajasta ylöspäin.

Keskusrikospoliisi toteaa, että jos lainsäädäntöuudistus toteutetaan siten, että elinkeinonharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuudesta luovutaan, tulisi pelkästään Verohallinnon rekisteriin rekisteröityneestä yksityisestä elinkeinonharjoittajasta mielestämme olla saatavilla julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä vähintäänkin toiminimi, kotipaikka, luonnollisen henkilön henkilötiedot sekä ilmoitusvelvollisen yhteystiedot yritys- ja yhteisötietolain 5 §:n 1 ja 2 momentin rajoituksin. Poliisilaki mahdollistaa poliisille tietojen pyytämisen ja saamisen salassapidon estämättä.

Kaupparekisterin tietojen ajantasaisuuden ja tietojen luotettavuuden kannalta keskusrikospoliisi pitää vuotuisen tarkastamisvelvollisuuden säätämistä parannuksena nykytilanteeseen. Tarkastusvelvollisuus lisäisi kaupparekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuutta.

Tarkastusvelvollisuuden ja korjattavien tietojen ilmoituskynnystä katsotaan alentavan esitetty mahdollisuus tehdä toimenpiteet maksutta ja sähköisen asiointipalvelun kautta.

Katsomme, että hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä tai tilinpäätöksen rekisteröinnin myö-

hästymisestä saattaa parantaa kaupparekisteritietojen oikeellisuutta ja mahdollisesti esimerkiksi liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden osalta poistumista rekisteriin merkityistä vastuuasemista.

Ilmoitusvelvollisen oikeusturvaa lisää esitys siitä, että kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyöntimaksu määrättäisiin, jos ilmoitusvelvollinen olisi jättänyt toimenpiteen tekemättä kehotuksesta huolimatta. Tilinpäätöksen myöhästymismaksun osalta kahdeksan kuukauden aika vaikuttaa riittävältä ajalta mahdollisen laiminlyönnin korjaamisen toteamiseksi. Maksun määrän osalta pidetään oikeudenmukaisena ajatusta siitä, että se on riippuvainen myöhästymisajan pituudesta.

Keskusrikospoliisi toteaa, että hallinnollisten seuraamusmaksujen osalta olisi hyvä pohtia, miten niihin suhtaudutaan tilanteissa, joissa rekisterivelvollinen on ajautunut selvitystilaan tai konkurssiin. Näissä tilanteissa maksujen määrääminen ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista ja saattaa aiheuttaa ylimääräistä työtä niin viranomaisessa kuin konkurssipesissä.

Keskusrikospoliisi katsoo, että tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttaminen voidaan sitoa käyttötarkoituksivaatimukseen sekä edellyttää luovutuksen saajan tunnistamista. Rikostorjunnan näkökulmasta kyseisten vaatimusten ei nähdä tuottavan haittaa poliisin rikostorjuntatehtävien hoitamisessa.

Keskusrikospoliisi pitää esitettyä elinkeinonharjoittajan poistamista kaupparekisteristä tosiasiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä varsin voimakkaana toimenpiteenä. Toisaalta uhka elinkeinonharjoittajan poistamisesta rekisteristä saattaa lisätä yritystoiminnan läpinäkyvyyttä liike-elämässä sekä markkinoilla ja edistää tosiasiasiallisten edunsaajien tietojen ilmoittamista kaupparekisteriin.

Keskusrikospoliisi arvioi, että kaupparekisteriin annettavien tietojen automaattinen käsittely voi mahdollistaa väärinkäytöksiä ja väärin sekä luvatta hankittujen tietojen kirjaamisen kaupparekisteriin. Niin kuin esityksessä on todettu, väärin rekisterimerkintöjen selvittäminen on yleensä työlästä ja hankalaa, varsinkin jos kyseessä on identiteettivarkauteen liittyvä tilanne. Automaattinen käsittely saattaa helpottaa väärin perustein yritysten haltuun ottamista, kun väriä henkilötietoja ilmoitetaan osakeyhtiön hallintoon.

Yhtenä vaihtoehtona estää väärinkäytöstilanteita voisi olla viranomaisen ilmoitusvelvollisuus rekisteröidyille. Toisaalta viranomaiselle voitaisiin säätää selvitysvelvollisuus rekisteritietojen oikeellisuudesta, jos rekisteröity itse ilmoittaa, että hänen tietonsa on väärin perustein tai luvatta merkitty rekisteriin. Viranomaisen rekisterinpitäjänä tulisi velvoittaa selvittämään tällaiset tilanteet tai vähintäänkin tekemään merkintä rekisteriin tiedon luotettavuuden osalta. Toimenpiteillä nähdään olevan vaikutusta yksittäisten luonnollisten henkilöiden oikeusturvaan sekä rekisterimerkintöjen luotettavuutta arvioitaessa.

Rikostorjunnan näkökulmasta keskusrikospoliisi katsoo, että velvoite hankkia tietoja kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä ei aiheuta toiminnallisia muutoksia tai ongelmia rikosten tiedusteluun tai esitutkintaan.

Keskusrikospoliisi toteaa, että poliisi ja muut viranomaiset hyödyntävät laajasti esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön palveluita, joka osaltaan tuottaa ja antaa viranomaisille tietoja, jotka perustuvat suoraan kaupparekisteriin merkittyihin tietoihin. Nykyisellään HTSY:stä pyydyt selvitykset pitävät tarvittaessa sisällään mm. tilinpäätöstietoja sekä kaupparekisteriotteen.

Keskusrikospoliisi pitää kaupparekisterin tietojen luotettavuutta lisäävänä asiana, että rekisteriviranomaiselle esitetään oikeus fyysisesti tunnistaa paperilla tiedot jättänyt henkilö ja oikeutta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle. Vireille tulleesta ilmoituksesta voitaisiin tarpeen vaatiessa antaa tieto tai olla yhteydessä luonnolliseen tai oikeushenkilöön, jota ilmoitus koskee. Tavoitteena olisi varmistaa, että ilmoitus on tosiasiallisesti kyseisen henkilön puolesta annettu ja että rekisteriin tulevat tiedot ovat oikein.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että rekisteröitäessä vastuuhenkilö kaupparekisteriin, edellytyksenä tulisi olla henkilön ilmoituksen yhteydessä antama suostumus. Mahdollisuuksien mukaan tulisi edellyttää, että suostumuksen antanut henkilö vahvistaa rekisterimerkinnän vahvaa digitaalista tunnistautumista hyväksikäyttäen.

Keskusrikospoliisi ehdottaa, että uudessa kaupparekisterilaissa säädettäisiin rekisteriviranomaisen vuosittaisesta velvollisuudesta toimittaa tieto esimerkiksi sähköisellä ilmoituksella henkilöön liittyvistä merkinnöistä kaupparekisteriin niissä tapauksissa, joissa rekisterimerkintöjä ei ole asianomaisen rekisteriin merkityn henkilön itsensä toimesta vahvistettu vahvaa sähköistä tunnistautumista hyväksikäyttäen. Sääntelyn tavoitteena olisi ehkäistä väärin tietojen merkitsemistä kaupparekisteriin ja lisätä rekisteröityjen henkilöiden tietoisuutta mahdollisten henkilöllisyyteensä liittyvien väärinkäytösten varalta.

Robin Lardot
Keskusrikospoliisin päällikkö
poliisineuvos

Tomi Taskila
rikostarkastaja